

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ Михайлишин Г.Й.

“ ____ ” _____ 2017 р.

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
Безпека життєдіяльності і цивільний захист
(назва навчальної дисципліни)
підготовки бакалаврів
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)
напряму для всіх напрямків підготовки бакалаврів
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника”

Івано-Франківськ
2017 рік

**РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника »**

(повне найменування вищого навчального закладу)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Кошель Володимир Іванович, кандидат технічних наук, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності.

Дзундза Богдан Степанович, кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри безпеки життєдіяльності.

Сав'юк Галина Павлівна, кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки життєдіяльності.

Поплавський Омелян Павлович, кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри безпеки життєдіяльності.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри безпеки життєдіяльності

Протокол від 2 червня 2015 р. № 10

Завідувач кафедри

_____ (Кошель В.І.)

Схвалено методичною комісією кафедри безпеки життєдіяльності

Протокол від "3" червня 2017 р. № 5

3 червня 2017 р.

Голова комісії _____ (Кошель В.І.)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни “Безпека життєдіяльності і цивільний захист” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів (назва ОКР) напряму підготовки для всіх напрямків підготовки бакалаврів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є безпека людини, об’єкти і суб’єкти безпеки - особа і суспільство як багаторівнева структура.

Міждисциплінарні зв’язки:

Виходячи з сучасних уявлень, безпека життєдіяльності та цивільний є багатограним об’єктом розуміння і сприйняття дійсності, який потребує інтеграції різних стратегій, сфер, аспектів, форм і рівнів пізнання. Складовими цієї галузі є різноманітні науки про безпеку.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні та організаційні основи безпеки життєдіяльності та цивільного захисту. Природні, техногенні, соціально-політичні небезпеки.
2. Забезпечення безпеки в умовах надзвичайних ситуаціях.

Програма складена на основі типових навчальних програма дисциплін “Безпека життєдіяльності” і “Цивільний захист”.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Безпека життєдіяльності і цивільний захист” є забезпечення студентів глибокими сучасними знаннями теоретичних основ безпеки життєдіяльності і цивільного захисту та формування необхідних у майбутній практичній діяльності фахівців умінь і навичок вирішення завдань захисту людей і середовища їх проживання.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Безпека життєдіяльності і цивільний захист” є опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов’язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об’єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- ü основні положення Концепції національної безпеки України, що стосуються безпеки життя та здоров’я особи;
- ü аксіома про потенційну небезпеку діяльності людини;
- ü джерела безпеки та їх класифікація;
- ü концепція допустимого ризику;

- загальні положення управління ризиком;
- системи забезпечення життєдіяльності людини;
- характеристика системи «людина - життєве середовище»;
- об'єкти та цілі безпеки життєдіяльності в системі «людина - життєве середовище» різного рівня.
- - основні законодавчі та нормативно-правові акти з безпеки життєдіяльності та цивільного захисту;

вміти :

- визначати рівень безпеки системи «людина - життєве середовище»;
- ідентифікувати небезпеку;
- визначати причини та можливі наслідки небезпек;
- класифікувати небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори;
- аналізувати умови виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій;
- здійснювати системний аналіз безпеки життєдіяльності.
- ідентифікувати тип ситуації та оцінити рівень небезпеки, визначати профілактичні заходи запобігання надзвичайним ситуаціям;
- - обґрунтовувати ймовірність прояву небезпечних факторів у разі виникнення надзвичайних ситуацій;
- - вміння визначити коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням завдань з ЦЗ;
- - здатність приймати рішення з питань ЦЗ в межах своїх повноважень.
- - застосовувати засоби індивідуального захисту, звільняти потерпілого від дії електричного струму, вогню та з-під обвалів, рятувати утопаючих;
- - надавати першу долікарську допомогу;

Загальні компетентності:

- здатність оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій;
- здатність приймати рішення з питань безпеки і ЦЗ в межах своїх повноважень.

Професійні компетенції за видом діяльності охоплюють:

- здатність орієнтуватися в основних методах і системах забезпечення техногенної безпеки, обґрунтовано вибирати відомі пристрої, системи та методи захисту людини і природного середовища від небезпек;
- здатність орієнтуватися в основних нормативно-правових актах в області забезпечення безпеки;
- здатність інтерпретування новітніх досягнень в теорії та практиці управління безпекою у надзвичайних ситуаціях.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (14 годин лекцій, 16 годин практичних занять) / 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні та організаційні основи безпеки життєдіяльності та цивільного захисту. Природні, техногенні, соціально-політичні небезпеки.

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності і цивільного захисту. Ризик, як кількісна оцінка небезпек.

Модель життєдіяльності людини. Головні визначення. Методологічні основи безпеки життєдіяльності і ЦЗ. Номенклатура, класифікація та ідентифікація небезпек.

Ризик – як оцінка небезпеки. Прогнозування умов виникнення небезпечних ситуацій. Класифікація НС.

Тема 2. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки. Причини та характер виникнення природних небезпек, їхній вплив на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки. Основні заходи, спрямовані на запобігання природним небезпекам та мінімізацію їх негативних наслідків.

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Аварії на потенційно-небезпечних об'єктах.

Причини та характер виникнення техногенних небезпек. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження. Заходи захисту від небезпек, пов'язаних з транспортними засобами, пожежонебезпечними об'єктами, вибухонебезпечними об'єктами.

Тема 4. Пожежна безпека.

Основні поняття та визначення пожежної безпеки складові та загальна схема забезпечення пожежної безпеки. Процес горіння, його форми і види. Пожежонебезпечні властивості матеріалів. Засоби і заходи пожежогасіння. Оцінка масштабу і характеру (виду) пожежі. Противибуховий та протипожежний захист. Дії під час пожежі. Евакуація. План евакуації на випадок пожежі.

Тема 5. Радіаційна безпека. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного забруднення.

Ядерні вибухи. Вражаючі фактори ядерних вибухів. Променева хвороба. Характеристика зон радіоактивного забруднення при радіаційних аваріях та вибухах ядерних боєприпасів. Превентивні заходи щодо зниження масштабів радіаційного впливу на об'єкти господарювання. Протирадіаційний захист в умовах радіаційної аварії.

Тема 6. Хімічна безпека. Вплив отруйних речовин на людей і тварин. Хімічні ураження людей. Надання першої медичної допомоги при отруєнні. Превентивні заходи щодо зменшення масштабів хімічного впливу на об'єкти господарювання. Характеристика зон хімічного зараження.

Тема 7. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення у НС.

Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Соціально-політичні конфлікти. Війни. Дії при виявленні боєприпасів та підозрілих предметів. Тероризм. Види тероризму. Дії при виникненні терористичної загрози та захопленні в заручники. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їх профілактика. Алкоголізм та наркоманія. Здоровий і раціональний спосіб життя. Поняття та різновиди натовпу. Поведінка людини в натовпі. Маніпуляція свідомістю. Особливості впливу інформаційного чинника на здоров'я людини та безпеку суспільства.

Змістовий модуль 2. Забезпечення безпеки в умовах надзвичайних ситуацій.

Тема 8. Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.

Загальний аналіз ризику. Індивідуальний і груповий ризик. Концепція прийняттого ризику. Головні етапи кількісного аналізу та оцінки ризику. Методи визначення ризику. Галузеві вимоги і норми щодо забезпечення сталого функціонування об'єктів господарювання та контролю за станом його основних фондів.

Тема 9. Організаційна структура захисту населення у НС.

Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом населення у НС в Україні. Головні положення про навчання персоналу установ і організацій діям та способам захисту населення в разі виникнення НС та аварій. Система інструктажів. Програми підготовки населення до дій у НС.

Тема 10. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення у НС.

Правові, нормативні, та організаційні основи безпеки життєдіяльності. Основні законодавчі та нормативні акти з питань безпеки життєдіяльності. Управління та нагляд за безпекою життєдіяльності. Принципи та методи забезпечення безпеки життєдіяльності у НС.

Органи нагляду і контролю за дотриманням вимог безпеки. Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом у НС в Україні

Тема 11. Управління силами та засобами під час НС.

Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій. Причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій. Запобігання виникнення надзвичайних ситуацій. Організація життєзабезпечення населення в надзвичайній ситуації. Ліквідація наслідків надзвичайної ситуації. Спеціальні функції у сфері цивільного захисту.

Тема 12. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної державної системи ЦЗ.

Евакуаційні заходи.

Загальні відомості про евакуацію. Евакуаційні органи, їх функції та завдання. Планування евакуації. Транспортне забезпечення евакуації. Інші види забезпечення евакуаційних заходів. Порядок проведення евакуації.

Тема 13. Надання першої долікарської допомоги при нещасних випадках

Основні теоретичні положення (перша допомога, як її надавати). Втрата свідомості травми (штучне дихання, зовнішній масаж серця, шок, непритомність, струс мозку, кровотечі). Термічні впливи (переохолодження, відмороження, перегрівання, термічні опіки). Особливі види травм (хімічні опіки, ураження електричним струмом, ураження блискавкою, утоплення). Отруєння (отруєння загального характеру, отруєння лугами, отруєння окисом вуглецю). Захворювання пов'язані зі зміною барометричного тиску (гіпоксія).

3. Рекомендована література

1. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник. – К.: 2007. – 487 с.
2. Шоботов В.М. Цивільна оборона: Навчальний посібник. – К.: 2006. – 438 с.
3. Васійчук В.О., Гончарук В.С. та ін. Основи цивільного захисту: Навчальний посібник. Львів, 2010. – 384 с.
4. Джигирей В.С., Жидецький В.Ц. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник. - Львів.: Афіша, 2000. - 256с.
5. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний Н.М. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник. - К.: Каравела, Л.: Новий світ-2000,2002. - 328с.
6. Запорожець О.І., Халмуратов В.І., Применко В.І. Безпека життєдіяльності: Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 448с.
7. Козяр М.М., Щедрій Я.І., Станіславчук О.В. Основи охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту населення: Навч. посіб. -К.: Кондор, 2012. -458с.
8. Лапін В.М. Безпека життєдіяльності людини: Навч. посіб. - Л., 2001. - 186с.
9. Панкратов О.М. Безпека життєдіяльності людини у надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2005. - 232с.
10. Пістун І.П. Безпека життєдіяльності. - Суми.: Універ. Книга, 2000.
11. Пістун І.П., Кіт Ю.В. Безпека життєдіяльності. Практичні заняття. - Львів.: Афіша, 2000.

- 239с.

12. 10.Ткачук К.Н., Халімовський М.О., Зацарний В.В. та ін. Основи охорони праці: Підручник. - 2-вид. допов. і перероб. - К.: Основа, 2006. - 444с.
13. Катренко Л.А., Пістун І.П. Охорона праці в галузі освіти.: Підручник. -Суми.: Університетська книга, 2005.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання: усне опитування, контрольна робота, захист рефератів, тестування з використанням технічних засобів навчання.